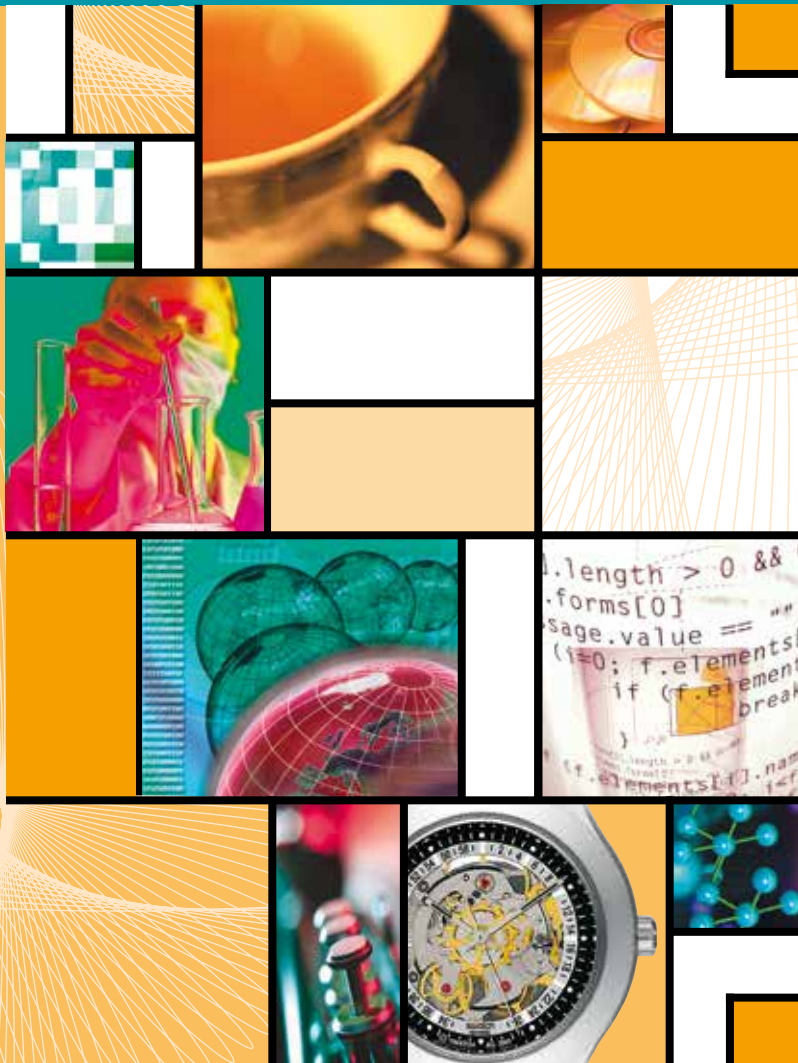

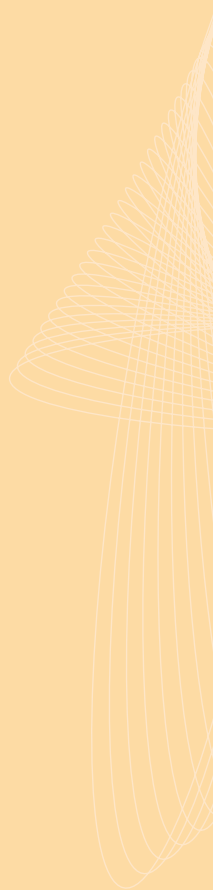
Czym jest własność intelektualna?

Dzięki uprzejmości Swatch AG

© Krajowa Izba Gospodarcza, Warszawa 2018
© Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2018

Opracowanie na podstawie publikacji WIPO
„What is Intellectual Property?”
dr Alicja Adamczak, Marcin Gędek

Czym jest własność intelektualna?

Spis treści

Czym jest własność intelektualna?	2
Co to jest patent?	5
Co to jest znak towarowy?	8
Co to jest wzór przemysłowy?	12
Co to jest oznaczenie geograficzne?	15
Czym są prawa autorskie i prawa pokrewne?	19
Co to jest Światowa Organizacja Własności Intelektualnej?	22

Czym jest własność intelektualna?

Pojęcie własność intelektualna odnosi się do wytworów ludzkiego umysłu, takich jak m.in. wynalazki, utwory literackie i artystyczne czy też nazwy czy oznaczenia towarów stosowane w działalności gospodarczej. Własność intelektualna dzieli się na dwie kategorie:

- **Własność przemysłową**, która obejmuje patenty na wynalazki, znaki towarowe, wzory przemysłowe, oznaczenia geograficzne, a w niektórych państwach, w tym w Polsce, również wzory użytkowe oraz topografie układów scalonych.
- **Prawa autorskie**, które chronią m.in. utwory literackie, filmy, piosenki i utwory muzyczne, obrazy, rzeźby, fotografie czy utwory architektoniczne. Prawa pokrewne do praw autorskich zapewniają ochronę m.in. artystom scenicznym (takim jak muzycy czy aktorzy), producentom nagrań audiowizualnych czy też nadawcom radiowo-telewizyjnym.

Czym
jest własność
intelektualna?

Czym są prawa własności intelektualnej?

Prawa własności intelektualnej, podobnie jak inne prawa własności, pozwalają twórcom bądź właścicielom praw wyłącznych na czerpanie korzyści majątkowych bądź zawodowych z przysługujących im praw. Reguła ta znalazła odzwierciedlenie w art. 27 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, który stanowi, iż każdy człowiek ma prawo do ochrony moralnych i materialnych korzyści wynikających z jakiegokolwiek jego działalności naukowej, literackiej lub artystycznej.

Znaczenie własności intelektualnej zostało dostrzeżone w pierwszych aktach międzynarodowych w tym zakresie, jakimi były Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej z 1883 r. oraz Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych z 1886 r. Oba te traktaty są administrowane przez Światową Organizację Własności Intelektualnej (WIPO).

Dlaczego należy promować i chronić własność intelektualną?

Na konieczność ochrony i promocji własności intelektualnej składa się kilka różnych powodów. Po pierwsze, rozwój i dobrobyt ludzkości jest ściśle związany ze zdolnością twórczą w dziedzinach nauki i kultury. Po drugie, ochrona prawna nowych wytworów oraz gwarantowany przez prawo monopol na ich wykorzystywanie stymuluje rozwój, prowadząc do dalszych innowacji. Po trzecie, promocja i ochrona własności intelektualnej przyczynia się do wzrostu gospodarczego, powstawania nowych miejsc pracy oraz podwyższa jakość życia.

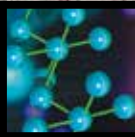
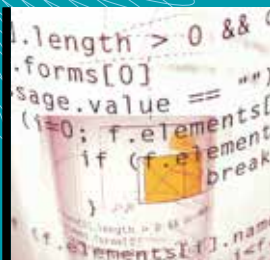
Sprawny system ochrony własności intelektualnej może służyć wspomaganie realizacji potencjału intelektualnego obywateli poszczególnych państw, stając się swoistym katalizatorem rozwoju ekonomicznego, społecznego oraz kulturalnego. Ochrona własności intelektualnej pozwala na zrównoważenie interesów twórców i wynalazców z dobrem publicznym, wpływając na tworzenie otoczenia sprzyjającego rozwojowi inwencji oraz kreatywności dla dobra całego społeczeństwa.

Co można zyskać?

Prawa własności intelektualnej premią kreatywność i pracę twórczą, będące podstawą rozwoju cywilizacyjnego. Oto kilka przykładów:

- Bez wyłączności gwarantowanej przez system patentowy wynalazcy pozbawieni byłiby bodźca, który skłania ich do nieustannej pracy nad nowymi, lepszymi i bardziej wydajnymi produktami dla konsumentów.
- Brak ochrony znaków towarowych sprawiłby, że konsumenci byłiby pozbawieni możliwości nabywania towarów od zaufanych i renomowanych producentów. Dzięki prawnej ochronie znaków możliwa jest również skuteczna walka z piractwem i podrabianiem towarów.
- Wielkie koncerny wydawnicze i płytowe, jak również producenci oprogramowania komputerowego, nie mogliby funkcjonować bez praw autorskich. Tym samym miliardy ludzi na świecie pozbawione byłyby dostępu do rozrywki oraz narzędzi pracy.

Czym jest patent?

Czym jest patent?

Patent jest prawem wyłącznym udzielanym na wynalazek – produkt lub proces stanowiący nowe rozwiązanie określonego problemu technicznego.

Patent zapewnia ochronę wynalazku, która jest ograniczona w czasie, zwykle do 20 lat.

Dlaczego patenty są niezbędne?

Patenty stymulują wynalazców do pracy nad nowymi rozwiązaniami. Dzięki patentom twórcy zyskują publiczne uznanie, a przede wszystkim, w przypadku komercjalizacji wynalazku, możliwość uzyskania wynagrodzenia za swoją pracę. Czynniki te stanowią inspirację dla innowacyjności, która następnie wzbogaca jakość życia całego społeczeństwa.

Jaki rodzaj ochrony oferują patenty?

Ochrona patentowa oznacza, że opatentowany wynalazek nie może być wytwarzany, używany, dystrybuowany lub sprzedawany bez zezwolenia właściciela

patentu. Egzekwowanie praw z patentu z reguły podlega sądom, które w większości systemów prawnych mają narzędzia służące zapobieganiu i usuwaniu skutków naruszeń. W niektórych systemach sądy lub urzędy ds. własności intelektualnej decydują również o unieważnieniu patentu.

Jakie prawa przysługują właścicielowi patentu?

Właściciel patentu ma prawo decydować o tym kto może korzystać z opatentowanego wynalazku w czasie obowiązywania ochrony. Właściciel patentu może, w drodze umownej, np. poprzez udzielenie licencji, wyrazić zgodę na używanie chronionego wynalazku przez inne podmioty. Właściciel patentu może również sprzedać prawa do wynalazku innej osobie, która staje się jego nowym właścicielem. Gdy ochrona patentowa wygaśnie, właściciel patentu traci wyłącność praw do wynalazku. Od tej chwili wynalazek ten staje się częścią domeny publicznej i może być wykorzystywany komercyjnie przez inne podmioty.

Jaką rolę patenty odgrywają w codziennym życiu?

Opatentowane wynalazki występują we wszystkich dziedzinach życia ludzkiego. Przykładów jest wiele, począwszy od światła elektrycznego (opatentowane wynalazki Edisona i Swana), maszyn do szycia (patenty Howe'a i Singera), rezonansu magnetycznego (patenty Damadiana) czy też telekomunikacji (np. patenty firmy Apple związane z iPhone'em).

W zamian za ochronę patentową zgłaszający zobowiązany jest do publicznego ujawnienia istoty wynalazku w jego opisie, wzbogacając tym samym stan techniki, czyli całą wiedzę techniczną dostępną w świecie. Ten nieustannie poszerzający się zasób publicznie dostępnej wiedzy w naturalny sposób wspomaga dalszą kreatywność i innowacyjność. Tym samym patenty nie tylko gwarantują wyłączność dla ich właścicieli, ale również stanowią cenne źródło informacji i inspiracji dla nowych pokoleń badaczy, naukowców i wynalazców.

Jakie są zasady udzielania patentów?

Pierwszym krokiem w kierunku uzyskania patentu jest dokonanie zgłoszenia patentowego w stosownym urzędzie ds. własności intelektualnej (w Polsce – Urząd Patentowy RP). Co do zasady zgłoszenie powinno zawierać podanie o udzielenie patentu i pełny opis wynalazku, sformułowany na tyle jasno i wyczerpująco, aby znawca w tej dziedzinie mógł ten wynalazek urzeczywistnić. Opisowi często towarzyszą materiały wizualne, takie jak rysunki czy schematy, jeżeli są one niezbędne do zrozumienia istoty wynalazku. Zgłoszenie musi zawierać również zastrzeżenia patentowe, które określają zakres ochrony wynalazku.

Jakie wynalazki mogą podlegać ochronie?

Co do zasady, patenty są udzielane wyłącznie na rozwiązania o charakterze technicznym, które są nowe, posiadają poziom wynalazczy i nadają się do przemysłowego stosowania. Wynalazek jest nowy jeśli nie stanowi części dostępnej wcześniej wiedzy w danej

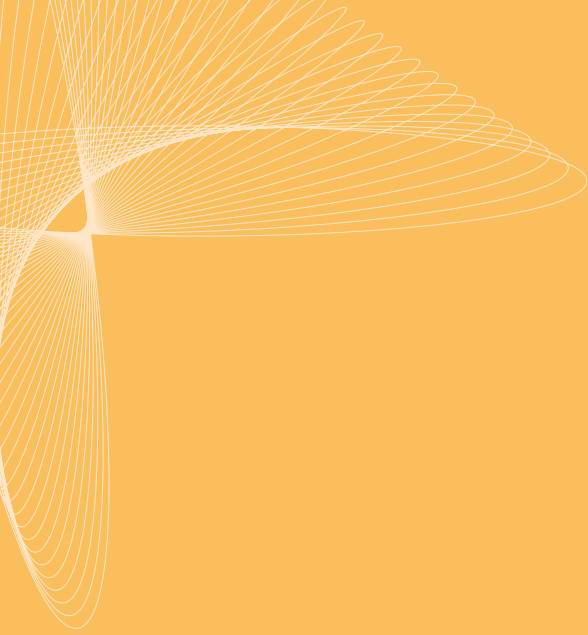
dziedzinie techniki, określanej mianem „stanu techniki”. Wymóg poziomu wynalazczego oznacza, że wynalazek nie może dla specjalisty w danej dziedzinie wynikać wprost ze stanu techniki. W wielu państwach wprowadzone są ograniczenia zdolności patentowej w niektórych dziedzinach, tym samym nie udziela się w nich patentów m.in. na odkrycia, teorie naukowe, metody matematyczne i biznesowe, odmiany roślin oraz rasy zwierząt czy też sposoby leczenia ludzi i zwierząt metodami chirurgicznymi lub terapeutycznym (w odróżnieniu od urządzeń medycznych czy środków farmakologicznych, które generalnie podlegają patentowaniu).

Kto udziela patentów?

Patenty udzielane są przez krajowe urzędy ds. własności intelektualnej w poszczególnych państwach, lub urzędy regionalne, które przeprowadzają procedurę udzielania patentów w imieniu

grupy państw związanych stosownym porozumieniem międzynarodowym – na przykład Europejski Urząd Patentowy (EPO) czy Afrykańska Organizacja Własności Intelektualnej (OAPI). W tego typu systemach regionalnych zgłaszający może, w ramach jednej procedury, dokonać zgłoszenia i ubiegać się o ochronę patentową w kilku lub większej liczbie państw.

Administrowane przez WIPO Porozumienie o współpracy patentowej (PCT) umożliwia dokonanie jednego międzynarodowego zgłoszenia patentowego, które wywiera w wybranych przez zgłaszającego państwach taki sam efekt, jak dokonanie w nich zgłoszenia krajowego. Zgłaszający może zatem dokonać jednego zgłoszenia i na jego podstawie ubiegać się o ochronę w tych państwach członkowskich PCT (152, stan na 1.07.2018 r.), w których zamierza prowadzić działalność związaną z tym wynalazkiem.

Czym jest znak towarowy?

Znak towarowy to oznaczenie umożliwiające konsumentom odróżnienie towaru jednego producenta od podobnych lub identycznych towarów innych producentów. Historia znaków towarowych sięga czasów starożytnych, gdy rzemieślnicy oznaczali wytwarzane przez siebie produkty o charakterze użytkowym własnymi symbolami lub podpisami. Oznaczenia te przez lata ewoluowały aż do współczesnego systemu rejestracji i ochrony znaków towarowych. System ten, w oparciu o unikalny znak towarowy, pomaga konsumentom w identyfikacji i nabywaniu towarów w oparciu o zaufanie do towarów lub usług danego producenta, posiadających dobrą reputację i jakość.

Czym jest
znak
towarowy?

Do czego służą znaki towarowe?

Uzyskanie ochrony na znak towarowy gwarantuje jego właścicielowi wyłączność korzystania z tego znaku. Właściciel znaku towarowego może go używać dla oznaczania swoich towarów lub usług, jak również może udzielać zgody na korzystanie z tego znaku przez inne podmioty, w zamian za wynagrodzenie. Z reguły okres ochrony znaku towarowego wynosi 10 lat, jednakże ochrona może być przedłużana bez ograniczeń pod warunkiem wniesienia stosownej opłaty za kolejny okres ochrony. Egzekwowanie praw wyłącznych na znaki z reguły podlega sądom, które w większości systemów prawnych mają narzędzia służące zapobieganiu i usuwaniu skutków naruszeń.

W szerszym kontekście znaki towarowe służą promocji przedsiębiorczości, zapewniając ich właścicielom stosowne wynagrodzenie oraz międzynarodową rozpoznawalność ich produktów. Ochrona znaków stanowi także przeszkodę dla działalności nieuczciwych konkurentów, starających się imitować cudze znaki do oznaczania własnych towarów lub usług,

często znacznie gorszej jakości. System ochrony znaków towarowych umożliwia zdolnym i przedsiębiorczym podmiotom produkowanie i sprzedaż towarów i usług na sprawiedliwych zasadach, tym samym przyczyniając się do rozwoju obrotu międzynarodowego.

Jakie rodzaje znaków podlegają ochronie?

Znakiem towarowym może być oznaczenie słowne, jak również kombinacja słów, liter lub liczb. Mogą składać się one również z rysunków, symboli lub form trójwymiarowych, takich jak kształt czy opakowanie produktu. W niektórych państwach możliwe jest uzyskanie ochrony na inne od tradycyjnych cechy odróżniające znaków, takie jak hologram, kolor czy też cechy nie postrzegalne wzrokowo, jak dźwięk, zapach lub smak.

Istnieją również inne kategorie znaków towarowych, umożliwiające identyfikację pochodzenia danej grupy towarów lub usług. Uprawnionym do uzyskania prawa ochronnego na wspólny znak towarowy może być tylko organizacja powołana

do reprezentowania interesów przedsiębiorców, produkujących towary lub świadczących usługi o charakterystycznej właściwości lub jakości. Taki znak będzie mogła używać zarówno sama organizacja, na przykład księgowych, inżynierów lub architektów, jak i zrzeszeni w niej członkowie, na podstawie przyjętego regulaminu znaku. Wspólne znaki towarowe gwarancyjne przeznaczone są do używania przez przedsiębiorców stosujących się do zasad ustalonych w regulaminie znaku, przyjętym przez organizację na rzecz której znak ten został zarejestrowany. Organizacja ta nie może odmówić używania takiego znaku podmiotom spełniającym przewidziane w regulaminie warunki. Przykładem wspólnego znaku towarowego gwarancyjnego jest m.in. Ecolabel, oznaczenie ekologiczne UE stosowane na produktach spełniających wyższe normy środowiskowe.

Jak uzyskać ochronę znaku towarowego?

Pierwszym krokiem w kierunku uzyskania prawa ochronnego na znak towarowy jest zgłoszenie tego znaku w stosownym krajowym

lub regionalnym urzędzie ds. własności intelektualnej (w Polsce – Urząd Patentowy RP). Zgłoszenie musi spełniać warunki formalne, w tym zawierać fotografie lub odbitki zgłaszanego znaku wraz z kompozycjami kolorystycznymi czy formami trójwymiarowymi znaku. Dokonując zgłoszenia należy obowiązkowo zamieścić w składanym formularzu wykaz towarów lub usług oraz wskazać odpowiednie klasy towarowe lub usługowe w których używany będzie zgłaszany znak. Zgłaszany znak musi nadawać się do przedstawienia w sposób graficzny oraz posiadać dostateczne znamiona odróżniające, umożliwiające identyfikację i odróżnienie towarów jednego przedsiębiorcy od tego samego rodzaju towarów innego przedsiębiorcy. Znak nie może wprowadzać konsumentów w błąd ani być sprzeczny z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami.

Ponadto zgłaszany znak nie może być identyczny lub podobny do znaku innego podmiotu, który wcześniej uzyskał ochronę. Podlega to sprawdzeniu w drodze poszukiwania oraz badania znaku przez ekspertów urzędów krajowych lub ewentualnie w drodze sprzeciwu

ze strony innego podmiotu, który zastrzega sobie prawa do identycznego lub podobnego znaku.

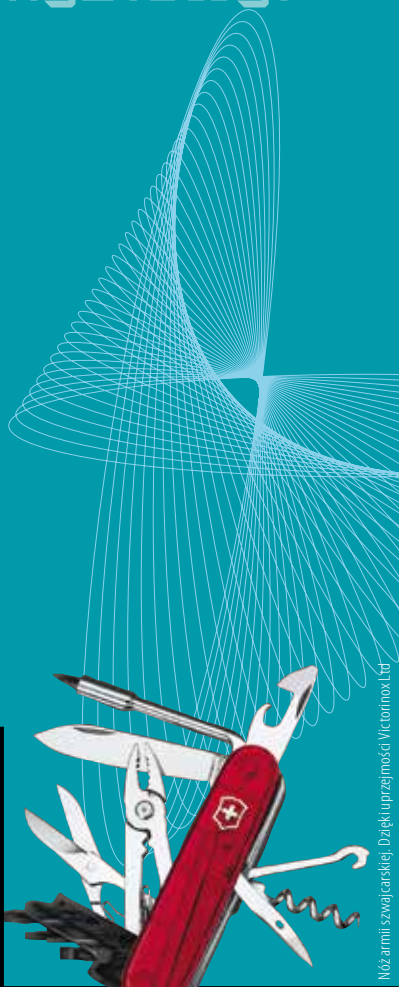
Jaki jest zakres ochrony znaku towarowego?

Znaki towarowe są rejestrowane i chronione niemal we wszystkich państwach. Każdy krajowy czy regionalny urząd ds. własności intelektualnej prowadzi rejestr znaków towarowych, zawierający pełną informację dotyczącą zgłoszeń, rejestracji oraz przedłużeń ochrony. Informacje te ułatwiają przeprowadzenie poszukiwania oraz badania w zakresie ewentualnej kolizji z już zarejestrowanymi lub zgłoszonymi do rejestracji znakami towarowymi. Jednakże efekty rejestracji znaku są ograniczone do pewnego terytorium, z reguły jest to terytorium danego państwa (w przypadku rejestracji regionalnej – państw).

Aby uniknąć konieczności dokonywania rejestracji danego znaku w poszczególnych urzędach krajowych lub regionalnych, WIPO administruje systemem międzynarodowej rejestracji znaków. System ten oparty jest o dwa akty: Porozumienie Madryckie

o międzynarodowej rejestracji znaków towarowych oraz Protokół do tego Porozumienia. Podmioty pochodzące lub prowadzące działalność w państwie będącym stroną przynajmniej jednego z tych aktów mogą, na podstawie zgłoszenia lub rejestracji znaku we własnym urzędzie krajowym (lub regionalnym), uzyskać międzynarodową rejestrację w wybranych lub wszystkich państwach członkowskich Związku Madryckiego.

Czym jest wzór przemysłowy?

Czym jest wzór przemysłowy?

Wzory przemysłowe stanowią odniesienie do ozdobnych lub estetycznych elementów towaru. Mogą mieć zarówno postać trójwymiarową, dotyczącą kształtów czy właściwości powierzchni, jak również postać dwuwymiarową, określaną poprzez kolory, układ linii czy też ornamentację towaru lub jego opakowania.

Wzory przemysłowe mogą odnosić się do różnorodnych produktów: od przyrządów technicznych czy medycznych, do zegarków i biżuterii oraz innych artykułów luksusowych; od artykułów gospodarstwa domowego i urządzeń elektrycznych, do samochodów czy też konstrukcji architektonicznych; od wyrobów tekstylnych do sprzętu sportowego.

W większości państw wymogiem uzyskania ochrony wzoru jest jego nowość i indywidualny charakter. Oznacza to, że wzór przemysłowy ma charakter wyłącznie estetyczny, zatem jego właściwości techniczne nie podlegają ochronie w drodze rejestracji. Jednakże cechy te mogą podlegać jednocześnie ochronie patentowej.

Nóż armii szwajcarskiej. Dzięki uprzejmości Vic orinox Ltd

Dzięki uprzejmości Swatch AG

Dlaczego należy chronić wzory przemysłowe?

Wzory przemysłowe powodują, że towary są bardziej atrakcyjne i podobają się konsumentom. Tym samym wpływają na podniesienie wartości oraz konkurencyjności towarów.

Przez uzyskanie prawa z rejestracji na wzór przemysłowy jego właściciel nabywa prawo wyłącznego korzystania ze wzoru, uzyskując ochronę przeciwko nieautoryzowanemu kopiowaniu czy imitowaniu wzoru przez inne podmioty. Zarejestrowanie wzoru umożliwia zwrot kosztów poniesionych w związku z wytworzeniem i wypromowaniem danego produktu, a w konsekwencji prowadzi do zwiększenia zysków. W szerszym ujęciu skuteczny system ochrony służy również konsumentom i całemu społeczeństwu, propagując wprowadzanie na rynek produktów o wyższej estetyce, przyczyniając się do wzrostu konkurencyjności oraz przestrzegania zasad uczciwej konkurencji.

Ochrona wzorów przemysłowych wspomaga rozwój gospodarczy, poprzez pobudzanie kreatywności w sektorach produkcyjnych,

jak również w rzemiośle i rękodzielnictwie. Wzory przyczyniają się do wzrostu eksportu oraz aktywności handlowej krajowych przedsiębiorstw.

Wdrażanie i ochrona wzornictwa przemysłowego stanowi relatywnie prosty i tani element strategii rozwoju działalności, łatwo dostępny zarówno dla małych i średnich przedsiębiorstw, jak i indywidualnych twórców i rzemieślników, zarówno w państwach rozwiniętych, jak i rozwijających się.

Jak chronić wzory przemysłowe?

W większości państw dla uzyskania ochrony wzoru przemysłowego konieczna jest jego rejestracja. Z reguły dla zarejestrowania wzór musi spełniać dwa wymogi: „nowości” oraz „indywidualnego charakteru” (oryginalności). Definicje tych cech, jak również procedury rejestracyjne w poszczególnych państwach mogą się nieco różnić. Zasadniczo „nowość” oznacza, iż do momentu zgłoszenia wzoru nie został publicznie ujawniony wzór identyczny lub bardzo podobny. Po udzieleniu ochrony wzoru przemysłowego jego właściciel

otrzymuje świadectwo rejestracji. Ochrona udzielana jest na 5 lat z możliwością jej przedłużenia, z reguły maksymalnie do 25 lat.

Spośród przedmiotów własności intelektualnej wzory są jednymi z najtrudniejszych do sklasyfikowania, co ma zasadnicze znaczenie w kwestii zakresu i terminu ochrony. W zależności od regulacji prawnych w poszczególnych państwach wzory przemysłowe mogą być traktowane również jako utwory prawa autorskiego, co powoduje, że okres ich ochrony jest znacznie dłuższy niż standardowe 25 lat. W niektórych państwach ochrona wzoru wynikająca z przepisów o własności przemysłowej, jak również prawnoautorska, mogą występować równocześnie (kumulatywnie). W innych podstawy ochrony wzajemnie się wykluczają: gdy właściciel wzoru zdecyduje się na zastosowanie jednego z typów ochrony, nie może się powoływać na drugi.

W pewnych okolicznościach wzory przemysłowe mogą podlegać w danym państwie ochronie na podstawie przepisów o zwalczaniu nieuczciwej

konkurencji, jednakże warunki ochrony, jak również rodzaje praw i środków prawnych w poszczególnych państwach mogą się istotnie różnić.

Jaki jest zakres ochrony wzoru przemysłowego?

Zasadniczo ochrona wzoru przemysłowego jest ograniczona do terytorium, na którym została udzielona. Porozumienie haskie w sprawie międzynarodowej rejestracji wzorów przemysłowych, administrowane przez WIPO, oferuje możliwość międzynarodowej rejestracji wzoru. Zgłaszający może dokonać jednego międzynarodowego zgłoszenia w krajowym (lub regionalnym) urzędzie ds. własności przemysłowej państwa, które jest stroną tego traktatu, a wzór będzie mógł uzyskać ochronę w państwach wyznaczonych przez zgłaszającego.

Czym jest oznaczenie geograficzne?

Oznaczenia geograficzne to symbole o treści geograficznej, wskazujące na pochodzenie towarów z określonego miejsca. Najczęściej w oznaczeniu geograficznym towaru zawarta jest nazwa miejsca jego pochodzenia. Produkty rolne i spożywcze z reguły posiadają cechy, które wypływają ze specyficznych warunków lokalnych, takich jak klimat czy gleba. O tym czy dany znak może funkcjonować jako oznaczenie geograficzne decydują przepisy krajowe (lub regionalne) oraz percepcja konsumentów. Oznaczenia geograficzne są używane dla całej gamy produktów rolnych i spożywczych, jak na przykład „Toskańska” dla określenia oliwy z określonego regionu Włoch, czy „Roquefort” dla sera produkowanego w tej miejscowości w południowej Francji.

Użycie oznaczeń geograficznych nie jest ograniczone wyłącznie do produktów rolnych i spożywczych. Mogą one podkreślać specyficzne właściwości produktu, które nabywa on dzięki czynnikowi ludzkiemu, jakim może być na przykład szczególna tradycja

Czym jest
oznaczenie
geograficzne?

rękodzielnicza czy przemysłowa w danym regionie. Takim swoistym miejscem pochodzenia może być miejscowość, region lub państwo. Przykładem tego ostatniego jest określenie „szwajcarski” („Swiss”), w wielu państwach będący synonimem wysokiej jakości towarów, w szczególności zegarków.

Czym są nazwy pochodzenia?

Nazwami pochodzenia (podgrupa oznaczeń geograficznych) są nazwy geograficzne miejscowości, regionu lub państwa, które służą do wskazania pochodzenia produktów, których jakość i cechy wynikają wyłącznie lub w przeważającej mierze ze środowiska geograficznego, włącznie z jego czynnikami naturalnymi i ludzkimi. Zasadniczo termin „oznaczenie geograficzne” zawiera w sobie „nazwę pochodzenia”. Przykładami nazw pochodzenia, chronionymi w państwach członkowskich Porozumienia Lizbońskiego w sprawie ochrony nazw pochodzenia i ich międzynarodowej rejestracji, są m.in.: „Bordeaux” dla win produkowanych we Francji w regionie Bordeaux, „Szynka parmeńska” („Prosciutto di Parma”) dla szynki produkowanej

we Włoszech w regionie Parmy, czy też „Havana” („Habana”) dla tytoniu uprawianego na Kubie w regionie Hawany oraz cygar z niego wyrabianych.

Dlaczego należy chronić oznaczenia geograficzne?

Oznaczenia geograficzne są postrzegane przez konsumentów jako gwarancja szczególnych cech oraz jakości produktu. Wiele z tych produktów uzyskało rozpoznawalność i cenną reputację. Brak zapewnienia należytej ochrony oznaczenia może być wykorzystywany przez nieuczciwe podmioty. Fałszywe używanie oznaczeń geograficznych przez nieautoryzowane podmioty, przykładowo w odniesieniu do oznaczenia herbaty „Darjeeling”, jest szkodliwe zarówno dla konsumentów jak i legalnych producentów tej herbaty. Ci pierwsi są wprowadzani w błąd co do cech i jakości nabywanego produktu, zaś ci drudzy pozbawiani są należytych zysków oraz ponoszą uszczerbek z powodu spadku reputacji ich produktu.

Jaka jest różnica pomiędzy znakiem towarowym a oznaczeniem geograficznym?

Znaki towarowe służą umożliwieniu konsumentom zidentyfikowania towaru czy usługi jednego przedsiębiorstwa od identycznych lub podobnych towarów i usług innych przedsiębiorstw. Właściciel znaku ma do niego wyłączne prawo i może zakazać używania tego znaku przez inne podmioty. Oznaczenia geograficzne wskazują na pochodzenie towarów z określonego miejsca geograficznego, które nadaje im swoiste cechy charakterystyczne. Może z niego korzystać każdy podmiot, który produkuje na danym terenie towary zgodnie ze specyfikacją zarejestrowanego oznaczenia geograficznego.

Jaka jest różnica między oznaczeniem geograficznym a nazwą rodzajową?

Jako oznaczenie geograficzne nie może funkcjonować symbol o treści geograficznej, który mimo że odnosi się do konkretnych miejsc regionu, gdzie dany produkt ten był pierwotnie wytwarzany, przekształcił się w nazwę rodzajową danego

typu produktu. Przykładowo nazwa „Musztarda Dijon”, dla rodzaju musztardy wytwarzanej historycznie we francuskim mieście Dijon, stała się z czasem nazwą powszechnie stosowaną i oderwaną od pochodzenia geograficznego produktu. Nazwa „Musztarda Dijon” może być zatem używana przez nieograniczoną liczbę podmiotów, które stosują tę nazwę do oznaczenia rodzaju produktu, a nie miejsca jego pochodzenia.

Jak chroni się oznaczenia geograficzne?

Oznaczenia geograficzne są chronione na podstawie prawa krajowego (lub regionalnego, jak w przypadku państw Unii Europejskiej) w wielu różnych płaszczyznach prawnych, takich jak przykładowo prawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji czy ochronie konsumentów. W wielu państwach wprowadzone są również specjalne regulacje o ochronie oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia. Zasadniczo nieautoryzowane podmioty nie mogą używać oznaczeń geograficznych jeżeli takie użycie może wprowadzać konsumentów w błąd co do pochodzenia produktu.

Sankcje za bezprawne stosowanie oznaczeń są różne, począwszy od sądowego nakazu zaprzestania bezprawnego użycia znaku, odszkodowania czy kary grzywny, aż do kary pozbawienia wolności w przypadkach najpoważniejszych naruszeń.

Jaka jest rola WIPO w ochronie oznaczeń geograficznych?

WIPO administruje licznymi traktatami międzynarodowymi, które regulują kwestię oznaczeń geograficznych (w szczególności Konwencją paryską o ochronie własności przemysłowej oraz Porozumieniem Lizbońskim w sprawie ochrony nazw pochodzenia i ich międzynarodowej rejestracji). Organizowane przez WIPO spotkania stanowią okazję dla państw członkowskich oraz innych zainteresowanych podmiotów, do poszukiwania nowych rozwiązań wzmacniających międzynarodową ochronę oznaczeń geograficznych.

Czym są prawa autorskie i prawa pokrewne?

Czym są prawa autorskie i prawa pokrewne?

Prawo autorskie obejmuje szereg uprawnień, jakie przysługują twórcom dzieł literackich i artystycznych, określanych ogólnie jako utwory. Związane z prawami autorskimi prawa pokrewne obejmują podobne uprawnienia do praw autorskich, jednakże często są one ograniczone wobec tych pierwszych oraz krótsze. Beneficjentami praw pokrewnych są:

- wykonawcy utworów scenicznych (na przykład aktorzy czy muzycy)
- producenci nagrań audio-video (na przykład płyt CD)
- organizacje nadawców programów radiowo-telewizyjnych

Utwory, które są chronione przez prawa autorskie to między innymi: powieści, wiersze, publikacje źródłowe, artykuły w gazetach, reklamy, programy komputerowe, bazy danych, filmy, musicale, choreografia, obrazy, szkice, zdjęcia, rzeźby, projekty architektoniczne, mapy czy rysunki techniczne.

Co zapewniają twórcom prawa autorskie i prawa pokrewne?

Twórcy utworów chronionych przez prawo autorskie, jak również ich spadkobiercy i następcy prawni (określani ogólnie jako „uprawnieni”) korzystają z określonych przywilejów, gwarantowanych im przez przepisy prawa autorskiego. Mają oni zagwarantowane wyłączone uprawnienie do korzystania ze swoich utworów, lub udzielania zgody na ich używanie innym podmiotom. Uprawniony może zezwolić lub zakazać:

- reprodukcji utworu we wszystkich formach, włącznie z drukiem i nagraniem dźwięku
- publicznego wykonywania lub prezentowania utworu
- nadawania utworu
- tłumaczenia utworu na inne języki
- adaptacji utworu, na przykład powieści na scenariusz filmowy

Podobne prawa, w szczególności dotyczące utrwalania (nagrywania) oraz reprodukowania artystycznych wykonań, są gwarantowane przez prawa pokrewne.

Wiele kategorii utworów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi dla ich skutecznego rozpowszechnienia wymaga masowej dystrybucji, środków masowego przekazu oraz inwestycji finansowych (na przykład druk książek, produkcja nagrań muzycznych czy filmów). Stąd twórcy często przekazują swoje majątkowe prawa autorskie innym podmiotom, które mają większe możliwości organizacyjne czy finansowe aby rozpowszechnić dany utwór czy utwory. W zamian twórcy zwykle uzyskują wynagrodzenie w formie jednorazowej wypłaty i/lub tantiem (wynagrodzenie umowne stanowiące określony procent od dochodów z wykorzystania danego utworu).

Autorskie prawa majątkowe są ograniczone w czasie – zgodnie z uregulowaniami traktatów administrowanych przez WIPO – ochrona rozpoczyna się w momencie powstania lub utrwalenia utworu, i trwa nie krócej niż 50 lat od momentu śmierci twórcy (w Polsce prawa te wygasają po upływie 70 lat od śmierci twórcy). Prawa autorskie i prawa pokrewne obejmują również prawa osobiste twórców, co oznacza m.in. prawo do oznaczania utworu imieniem i nazwiskiem twórcy, czy prawo do zakazania przez twórcę

zmian w utworze, które mogłyby narazić na szwank jego reputację.

Prawa autorskie i prawa pokrewne mogą być egzekwowane przez uprawnionych na wielu płaszczyznach, włączając środki cywilne, administracyjne, a także karne. Egzekwowaniu tych praw służą m.in. takie instrumenty jak zabezpieczanie roszczenia czy przepadek bezprawnie wytworzonych egzemplarzy utworów.

Jakie są korzyści z ochrony praw autorskich i praw pokrewnych

Prawa autorskie i prawa pokrewne stanowią kluczowy element sprzyjający rozwojowi ludzkiej kreatywności i inwencji twórczej. Zapewnienie autorom, artystom oraz twórcom zachęty do pracy, w postaci publicznej rozpoznawalności oraz należnego wynagrodzenia, przynosi rezultaty w postaci nowych utworów. Dodatkowo, poprzez mechanizmy egzekwowania tych praw, przedsiębiorstwa i koncerty chętniej inwestują w działalność twórczą, rozwój i rozpowszechnianie różnego rodzaju utworów, co w rezultacie zapewnia powszechny dostęp do kultury, wiedzy czy rozrywki, a także stymuluje rozwój społeczny i gospodarczy.

Czy prawa autorskie i prawa pokrewne nadążają za rozwojem technologicznym?

W ostatnich kilku dekadach, wraz z nieustannym rozwojem technologicznym, który przyniósł nowe rozwiązania w dziedzinie rozpowszechniania efektów działalności twórczej, jak na przykład przekaz satelitarny czy zapis cyfrowy, niezwyklejemu rozwojowi uległ również obszar prawa autorskiego i praw pokrewnych. Upowszechnienie i zasięg Internetu, który stał się z jednym z najefektywniejszych sposobów rozpowszechniania utworów, rodzi poważne pytania dotyczące prawa autorskiego i praw pokrewnych w tym globalnym medium. WIPO jest aktywnie zaangażowane w międzynarodową debatę mającą na celu opracowanie nowych standardów ochrony prawnoautorskiej w cyberprzestrzeni. W nawiązaniu do tej debaty opracowane zostały dwa traktaty administrowane przez WIPO: Traktat WIPO o prawie autorskim (WCT) oraz Traktat WIPO o artystycznych wykonaniach i fonogramach (WPPT), które często nazywane są potocznie „Traktatami internetowymi WIPO”. Traktaty te uregulowały i wyjaśniły międzynarodowe zasady dotyczące zapobieganiu bezprawnemu dostępowi oraz korzystaniu z chronionych utworów w Internecie.

Jak uregulowane są prawa autorskie i prawa pokrewne?

Ochrona praw autorskich i praw pokrewnych nabywana jest automatycznie, bez konieczności rejestracji utworów czy dopełniania innych formalności. Jednakże w wielu państwach wprowadzane są krajowe systemy dobrowolnej rejestracji i depozytu utworów. Systemy takie ułatwiają m.in. rozwiązywanie sporów dotyczących autorstwa oraz praw do danego utworu, przyczyniają się również do przejrzystości w zakresie licencji czy przenoszenia praw do utworów na inne podmioty.

Często twórcy czy wykonawcy nie mają możliwości albo środków aby skutecznie dochodzić swoich praw, szczególnie w skali ponadkrajowej czy globalnej. W związku z tym w wielu państwach powstają organizacje i stowarzyszenia zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi. Organizacje te zapewniają swoim członkom m.in. pomoc prawną oraz efektywne pobieranie, zarządzanie i podział tantiem z tytułu krajowego i zagranicznego używania chronionych utworów członków danej organizacji. Również producenci audio-video oraz organizacje nadawców są często zrzeszeni w organizacjach zbiorowego zarządzania.

Dzięki uprzejmości Swatch AG

Czym jest Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (WIPO)?

Czym jest Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (WIPO)?

Światowa Organizacja Własności Intelektualnej, utworzona w 1970 r., jest organizacją międzynarodową powołaną m.in. w celu zapewnienia w skali globalnej ochrony praw twórców oraz właścicieli praw własności intelektualnej, a także w celu zapewnienia publicznego uznania oraz stosownego wynagrodzenia twórców i wynalazców.

Międzynarodowa ochrona własności intelektualnej ma służyć pobudzaniu kreatywności, poszerzaniu granic nauki i techniki oraz wzbogacaniu dziedzin literatury i sztuki. Dzięki zapewnianiu stabilnych systemów ochrony wpływa ona też na rozwój międzynarodowego handlu. WIPO ściśle współpracuje ze swoimi państwami członkowskimi, oraz innymi instytucjami, dla zapewnienia dobrobytu i wzrostu gospodarczego poprzez sprawny i dostosowany do potrzeb system ochrony własności intelektualnej, który pozwoli na pełne wykorzystanie potencjału ludzkiej kreatywności dla dobra współczesnych i przyszłych pokoleń.

Jak WIPO promuje ochronę własności intelektualnej?

WIPO, jako organizacja wyspecjalizowana ONZ, stanowi dla państw członkowskich międzynarodowe forum harmonizacji zasad oraz praktyk w zakresie ochrony własności intelektualnej. W wielu państwach rozwiniętych systemy ochrony własności intelektualnej funkcjonują już od setek lat, podczas gdy państwa rozwijające się dopiero tworzą swoje regulacje w zakresie ochrony wynalazków, znaków towarowych czy praw autorskich. W obliczu postępującej w ciągu ostatniej dekady globalizacji, WIPO odegrało istotną rolę we wspomaganie tworzenia tych nowych systemów, poprzez negocjowanie porozumień, pomoc prawną i techniczną czy też różne formy szkoleń, obejmujących m.in. kwestię egzekwowania praw własności intelektualnej.

WIPO jest również administratorem międzynarodowych systemów ochrony wynalazków, znaków towarowych czy wzorów przemysłowych, które podlegają regularnej rewizji ze strony państw członkowskich i innych partnerów, tak aby mogły one jak najlepiej służyć realizacji potrzeb

dotychczasowych oraz potencjalnych użytkowników.

WIPO współpracuje z państwami członkowskimi w obszarze upowszechniania wiedzy o własności intelektualnej, zarówno na wczesnych etapach edukacji dzieci i młodzieży, jak również wśród przedsiębiorców oraz ustawodawców, w celu zapewnienia szerokiej świadomości społecznej o korzyściach płynących z własności intelektualnej, jej właściwego zrozumienia oraz dostępności dla wszystkich zainteresowanych.

Jak wygląda finansowanie działalności WIPO?

WIPO jest organizacją w zasadniczej części samofinansującą się. Ponad 90% rocznego budżetu WIPO stanowią przychody z powszechnie używanych systemów międzynarodowej rejestracji przedmiotów własności intelektualnej, jak również z tytułu działalności wydawniczej oraz opłat za usługi arbitrażu i mediacji. Pozostała część rocznego budżetu pokrywana jest ze składek państw członkowskich.

Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej

al. Niepodległości 188/192

00-950 Warszawa

Centrum Informacji o Ochronie Własności Przemysłowej

– Infolinia: 22 579 05 55

faks: 22 579 00 01

e-mail: Centrum.Kontaktowe@uprp.gov.pl

www.uprp.pl

Światowa Organizacja Własności Intelektualnej

34, chemin des Colombettes

1211 Geneve 20, Suisse

Tel.: (41-22) 338 91 11

Fax: (41-22) 733 54 28

www.wipo.int

